

6. únor 1934: Den občanské války

Autor: Robert Brasillach

Básníková vzpomínka na 6. únor 1934... a co bylo potom.

Přesto naše současníky mohly pohlit i vážnější starosti. Do našich zábav a osobních životů náhle a ve stále rychlejším tempu pronikaly veliké události, revoluce, válka, peníze a smrt. Poslední měsíce roku 1933 způsobily, že se nad Francií rozprostřel podivný soumrak násilných úmrtí. V noci, den před Vánoci, si železniční neštěstí u Lagny příznačně vyžádalo dvě stě mrtvých – obrovský, dosud nedosažený počet. A v novinách jsme se z pár řádků dozvěděli, že *Crédit municipal*, zastavárna v Bayonne, se zapletla do jakýchsi podvodů. Z této skoro bezvýznamné zprávy vznikla o několik dní později největší režimní aféra. Poznali jsme už jiné. Čítali jsme, jak se „namočili“ parlamentáři zleva i zprava, s notným pohrdáním se bavili nad Oustricovou aférou i aférou Hanauové a jejím *Gazette du Franc*, nad nimiž tak naivně držela ochrannou ruku nejvyšší místa. V parlamentním režimu jsou obdobné skandály běžnou záležitostí. Ale ještě jsme neměli možnost poznat drama natolik veliké, bohaté a tajemné, aby otřáslou celou zemí. Aférka z Bayonne, odsunutá na třetí stránku, se zčistajasna rozšířila. Středem hrozivé sítě, jejíž součástí byla ta největší jména, se zdál být Alexandre Stavisky, židovský šejdík z Oděsy. Krátce před svým zatčením uprchl do Savojska a počátkem

roku 1934 ho našli mrtvého v jedné vile u Chamonix. Sebevražda? Říkalo se. Vražda? Byla určitě pravděpodobnější. Zastavit aféru již nebylo možné. Kompromitovaní s rukou na srdci přísahali, že do ní nebyli zapleteni. Zjistilo se, že podvodník požíval nevysvětlitelné shovívavosti a soudní nepostižitelnosti, že ho přijímala celá Paříž. A najednou se k němu nikdo neznal, byl ubožákem bez konexí. Tolik lží, tolik mrzkého pokrytectví město rozbouřilo. Horečka stoupala od začátku ledna, na bulváru Saint-Germain lidi vytrhali mřížky u stromů; parlamentáře s četníky vypískali. Tak se chystali na vzpouru – nebo revoluci.

Během ledna 1934 se demonstrace konaly takřka každodenně. Sedmadvacátého ledna následkem jedné z nich odstoupila Chautempsova vláda, ovšem svou obvyklou většinu v parlamentu si udržela. Ta k moci povolala muže s ráznou reputací, Daladiera coby předsedu vlády, Frota jako ministra vnitra, jenže rozčilení neopadalo. Nicméně zvyk se činil, nemysleli jsme, že by právě 6. únor měl být horší než jiné dny. Mělo se snad z nahlášené velké demonstrace válečných veteránů stát něco jiného než platonická procházka s pěknými transparenty typu „Ať žije Francie v ctnosti a čistotě“? Nebyli ti, kdo se plašili, krapet bázliví? Ten den v devět byla premiéra u Jouveta na Avenue Mointagne, v Comédie des Champs-Élysées, pár kroků od Rond-Point. Šel jsem tam. Byla to tehdy má práce. Třicet osob v sále, aby shlédli roztomilou veselohru Suttona Vanea, *Au grande large*, evokující – svými mrtvými na mořské plavbě, svým barmanem a svým nejvyšším soudcem v tropické helmě – vkus a módu z doby před desíti lety... Žasli jsme, připraveni smát se strašpytlům, my, kdo nevěděli, že už kolem půl osmé se střílelo do lidí, že už byli mrtví, a to praví, ne jako v *Au grande large*. 1] V půl dvanácté, když jsme vyšli z divadla, nás ihned zarazila zvláštní podívaná: zdálo se, že na obzoru tančí nad hlavami cosi zářícího. Sledovali jsme ten kmitající chmurný oheň, aniž bychom pochopili: byl to autobus převrácený na Rond-Point.

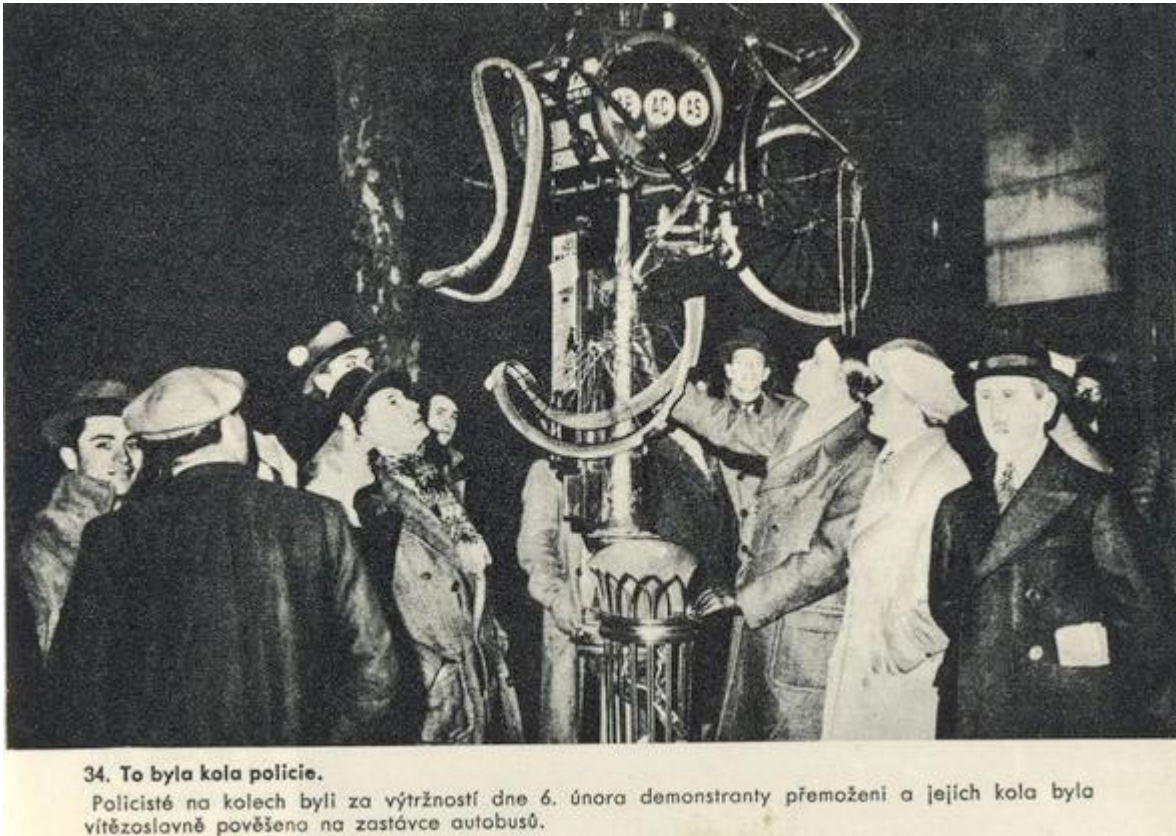
Tančící autobus

A náhle, jak jsme se přiblížili, natlačil se na nás obrovský dav, auta obtížená hrozny mužů a žen se valila za hlasitého troubení, i staré dámy se rozeběhly hlava nehlava. Pochopili jsme, že to nebyla demonstrace, ale rebelie.

Paříž už dlouho nezažila takovou noc. Tu noc tisíce lidí nešlo spát, bloumali ve studeném větru po ulicích, všichni spolu mluvili, dělníci i měšťáci, a muži říkali:

„Zítra se vrátíme s granáty.“

A nebyly už strany, i komunisti se shodli s nacionalisty a *l'Humanité* ráno zveřejnil výzvu, ve které žádal, aby se jejich oddíly připojily k veteránům. V krvi se zrodila obrovská naděje, naděje na Národní revoluci, tu revoluci, o níž starý Clemenceau řekl, že je nemožná, „dokud se měšťáci nenechají zabíjet na náměstí Svornosti“. Během té tragické noci, kdy kolovaly nejrůznější zvěsti, zprávy o stovkách mrtvých a prezidentově demisi, se zvěcnily opojení, hněv a znepokojení. V Café Weber leželi ranění a Msgre de Lupé v ornátu jim žehnal. Božský pár, Odvaha a Strach se znovu dal dohromady a táhl ulicemi – jak napsal **Drieu La Rochelle**, jenž se v onu strhující noc cítil tak dobře.

Dnes si můžeme myslet, že 6. únor byl dosti špatně organizovaným spiknutím. Ony rozmanité, neozbrojené, do ulic vržené oddíly naslouchaly jen svému instinktu a nikoli přesnému rozkazu. Uprostřed, kde mělo být vedení, nebylo nic. Později se snad o jednáních, o schůzkách, pro které se někteří vůdci v předchozích dnech – či přímo v onen den – rozhodli, vědělo. Avšak dav v ulicích o nich nevěděl nic a to, co následovalo, jasně ukázalo, že všechno bylo marné a připravené špatně. Ráno 7. února byla Paříž tak ponurá, jak jsme ji nikdy neviděli, trafikanti byli v obležení (mnoho listů nemělo čas přijmout oficiální verzi událostí a svou titulní stranu věnovalo parlamentní většině), postupně jsme se dozvídali o vládní demisi a – protikladně – o šetření a domovních prohlídkách u nacionalistických vůdců. Odpoledne mi telefonoval Paul Bourget, aby se mě zeptal, zda je pravda, že Maurras byl zatčen: to bylo jedinkrát, kdy jsem ho slyšel, hlas měl zadýchaný nebo rozechvělý slzami. Ale už se ohlašoval i příchod smiřovatele, totiž bývalého prezidenta republiky Doumerguea, jehož úsměv byl zrovna tak slavný, jak ten šansoniérky **Mistinguett**. Režim použil jeden ze svých oblíbených starých triků.

Vyřízeno. Devátého se komunisti ještě pokusili zachránit alespoň Sociální revoluci. Jacques Doriot, šéf „komunistického obvodu Saint-Denis“, pobídl své drsné nebojácné chlapce, kteří pak padli u Severního nádraží 2] v dešti policejních kulí. Jenže to už do Paříže proudila luza, jejím dnem bude 12. únor – na sociální a nacionální svornost se zapomene úplně ...

O pár dní později se v novinách objevilo, že soudce pařížského odvolacího soudu, p. Prince,

byl den před tím, než měl vypovídat ve Staviského aféře, nalezen mrtvý na železniční trati u Combe-aux Féés poblíž Dijonu. Také v tomto případě si lze snadno domyslet, že jednomyslným míněním Francouzů bylo: Prince byl zavražděn. Avšak tahle vražda už uvrhla v podezření příliš mnoho lidí, příliš pánů režimu. Experti se přeli, policejní zprávy se prohrabávaly podivnou špínou, po několika dnech, kdy jsme už nerozuměli ničemu, převážila teze sebevraždy a smrt nešťastného soudce dospěla do přítomí dalších záhadných úmrtí třetí republiky, od Syvetona přes Almereydu k Maginotovi. Z těchto obrovských třenic, vyšla Francie rozčílená, pochmurná a zdálo se, že hotová ke všem dobrodružstvím – i k těm nejkrásnějším. Henri Béraud uveřejnil v *Gringoiru* úžasný článek o „Střelci“ Daladierovi a německé listy oznamovaly: „Úsvit fašismu nad Francií.“

Co se nás týče, nemáme zapotřebí se 6. února zříkat. Každý rok na náměstí Svornosti položíme fialky, před onu fontánu, která se stala kenotafem (kenotafem stále prázdnějším), na památku dvaadvaceti mrtvých. A každý rok je shromáždění menší, protože francouzští vlastenci jsou od přírody zapomětiví. Jenom revolucionáři pochopili smysl mýtů a obřadů. Ale byl-li 6. únor špatně organizovaným spiknutím, byl také instinktivní a velkolepou vzpourou: byla to noc oběti, která nám v paměti utkvěla svou vůní, studeným větrem, utíkajícími bledými postavami, hloučky při okrajích chodníku, svou přitažlivou nadějí na Národní revoluci – přesné zrození sociálního nacionalismu v naší zemi. Že později všechno z toho ohnivého zápalu, z těch mrtvých, kteří byli čistí, bylo zneužito, pravicí i levicí, na tom nesejde. Abychom byli, kým jsme, tomu zabránit nelze.

Ze vzpomínkové knihy *Notre avant-guerre* (Naše předválečné období) vydané nakladatelstvím Plon v roce 1941. Autor ji v doslovu z 6. února 1940 datoval k VII. roku Národní revoluce. Titulek je náš. V knize je tento oddíl součástí čtvrté kapitoly „Les révolutions manquées“, Zmeškané (či Nepodařené) revoluce.

Poznámky DP

1] Jedná se o hru *Outward Bound*; Comédie des Champs-Élysées je na Avenue Mointagne č. 15 dodnes. Jovet byl jedním z jejích ředitelů. Rond-Point je – jak název říká – okružní křižovatka dělící Elysejská pole mezi náměstím Svornosti a Vítězným obloukem na náměstí Charlese de Gaullea.

2] Obvykle se uvádí Gare de l'Est, tedy nádraží Východní, ale obě od sebe dělí ani ne pět set metrů.